

Representantforslag 108 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson

Dokument 8:108 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentanten Rasmus Hansson om tiltak for å innfri Stortingets mål om minst 15 pst. økologisk forbruk og jordbruksareal innen 2020

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstilleren viser til at et samlet storting i 2009 vedtok et mål om 15 pst. økologisk forbruk og jordbruksareal innen 2020. Dette målet gir et viktig politisk signal om at Stortinget vil ha mer økologisk matproduksjon og forbruk i Norge. Hovedbegrunnelsen for satsing på økologisk produksjon er at denne tar ekstra hensyn til miljø og dyrevelferd, og at den økologiske produksjonsformen skal være en spydspiss i arbeidet for å gjøre norsk landbruk mer bærekraftig. I tillegg bidrar økologisk landbruk til at forbrukerne får et større mangfold av produkter. Den økologiske driftsformen bygger blant annet på forutsetninger om at det ikke skal brukes mineralgjødsel eller kjemiske plantevernmidler. Vekstskiftet skal være mest mulig variert, og plantedyrkingen skal forebygge ugress, sykdommer og skadedyr og sikre mest mulig resirkulering av organisk materiale.

Forslagsstilleren mener landbrukets hovedoppgave er å sikre matforsyningen ved å produsere trygg mat med minst mulig belastning på natur, klima og ressurser. En opptrapping til 15 pst. økologisk jordbruk kan bli et viktig bidrag til å nå disse målene.

Forslagsstilleren vil peke på at økologisk mat historisk sett har vært hovedregelen, med unntak av de siste fem–seks tiårene hvor dagens «konvensjonelle» landbruk har blitt praktisert. Store deler av norsk fiskerinæring og andre viltprodukter er således minst

like økologisk som økologiske landbruksprodukter. Forslagsstilleren baserer imidlertid dette forslaget på samme definisjon av økologisk jordbruk som ligger til grunn for tidligere vedtak i Stortinget om målsettinger for økologisk mat.

Det har vært betydelig vekst i etterspørselen etter økologisk mat de senere årene. Etterspørselen etter økologiske produkter som korn, grønnsaker, frukt og bær overstiger langt det som produseres i Norge. Denne situasjonen har medført økende import av økologiske varer, mens norske bønder i liten grad får være med på markedsveksten. I 2014 var veksten i forbruk av økologisk mat på nærmere 30 pst. I 2015 var veksten på om lag 15 pst.

Andelen av økologiske melke- og kjøttprodukter som faktisk blir solgt som økologisk, er i rask vekst. Samtidig ser man en svakt nedadgående trend på andel jordbruksareal som benyttes til økologisk matproduksjon. I Norge var det i 2013, 2014 og 2015 netto frafall av økologiske produsenter og økologisk dyrket areal.

Dersom utviklingen fortsetter på denne måten, vil man om få år oppleve at selv den norske produksjonen av økologisk melk og kjøtt ikke kan møte etterspørselen. Konsekvensene kan bli at den økende etterspørselen etter økologisk mat blir en drivkraft for økt import, lavere selvforsyningsgrad og tap av viktige nye distriktsarbeidsplasser i Norge – til tross for at etterspørselen etter norske økologiske produkter i utgangspunktet er i vekst. Forslagsstilleren viser også til Innst. 285 S (2013–2014) om jordbruksoppkjøret, der det slås fast at

«Det er et mål at norsk landbrukspolitikkk skal stimulere til økt matproduksjon, med intensjon om økt selvforsyning».

Riksrevisjonen konkluderer i sin rapport (Dokument 3:7 (2015–2016)) at den viktigste årsaken til at

målet for økologisk matproduksjon ikke nås, er at regjeringen ikke har satt inn tilstrekkelige virkemidler.

Virkemidler i jordbruksoppjøret må tas i bruk

Størrelsen og innretningen på de økonomiske virkemidlene for jordbruket blir fastsatt i det årlige jordbruksoppjøret. I tillegg til ordinære produksjonstilskudd blir det gitt ekstra tilskudd til økologisk produksjon for å stimulere omlegging til økologisk drift. Riksrevisjonen anbefaler i sin rapport at staten «som part i jordbruksoppjøret setter i verk stimulerings tiltak som i større grad bidrar til å øke økologisk produksjon». Forslagsstilleren mener derfor at det i årene som kommer bør gjennomføres et vesentlig løft for produksjonstilskudd for økologisk drift. I tillegg bør det generelle beitetilskuddet for både småfe og storfe på utmarksbeite gis et vesentlig løft, uavhengig av om produksjonen er konvensjonell eller økologisk, og ber avtalepartene sikre et slikt løft.

Forslagsstilleren mener også at det må innføres en ordning som kompenserer for økonomisk tap under omlegging til økologisk produksjon. Dette vil ha stor effekt på rekrutteringen til økologisk landbruk. Omleggingstilskuddet var et sentralt virkemiddel for å styrke rekrutteringen til økologisk produksjon som ble fjernet i 2014. Riksrevisjonen mener fjerningen bidrar til nedgangen i økologisk produksjon. Forslagsstilleren har merket seg at flere mener at omstillingstilskuddet medførte administrative utfordringer og mener derfor ulike modeller bør vurderes for å sikre kompensasjon. Én slik mulighet er at arealtilskuddet som er etablert for 2. og 3. karensår også gjøres gjeldende fra og med 1. karensår.

Øke etterspørselen i offentlig sektor

Stortinget har flere ganger fremhevet at offentlig forbruk er viktig som ledd i å øke etterspørselen etter økologiske matvarer. I Budsjett-innst. S. nr. 8 (2006–2007) går det fram at det offentlige bør forpliktes til å sikre at en viss del av forbruket skal være økologisk. Riksrevisjonen mener at det ikke er juridiske hindringer for at offentlige etater kan stille krav om økologisk mat som en del av konkurransegrunnlaget. Samtidig viser Riksrevisjonens undersøkelse at styremaktene

«i liten grad har gått foran med et godt eksempel for å øke det økologiske forbruket».

Det antas at kun 10 pst. av serveringsstedene med Debio-godkjenning er offentlige virksomheter. I svensk offentlig forbruk av er andelen økologisk mat 27 pst.. Danmark har et mål om 60 pst., og i København har man alt nådd 90 pst. Det bør derfor stilles høye krav til økt andel økologisk mat i alle statlige innkjøp. Minimum 15 pst. av det statlige forbruket

bør være økologisk i løpet av 2017. Dette bør trappes opp til en økning til minst 30 pst. innen 2020. Staten skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner setter minst like høye målsettinger for sine virksomheter.

Bedre markedsføring

Det må tas initiativ til en bedre markedsføring av økologiske produkt overfor distributører, matvarekjeder og forbrukere. Det er i dag lite markedsføring av økologisk mat som produktkategori. I dag satses det lite på å informere forbrukerne om hva økologisk landbruk og økologiske matvarer er. Riksrevisjonen slår fast at det knapt er gjort noe for å informere befolkningen om fordelene med økologisk mat. Under framleggingen av rapporten påpekte Riksrevisoren at «det har vært som dråper i havet». I tråd med Riksrevisjonens konklusjoner mener forslagsstilleren at regjeringen må sette av betydelig økte ressurser i statsbudsjettene frem til år 2020 til å iverksette en flerårig markedsføringskampanje for å øke kunnskapen om, og etterspørselen etter økologisk mat. Sentrale kunnskapsmiljøer innen økologisk produksjon og forbruk bør bidra i dette arbeidet.

Kontrollgebyret må avskaffes

Riksrevisjonen påpeker i sin rapport at økningen av kontrollgebyret på 39 pst. i 2014 bidro til redusert produksjon. Debio viser til 220 utmeldinger av kontrollordningen det året som delvis begrunnes i denne økningen. Det er unødvendig byråkratisk at staten krever penger for kontroll og betaler tilbake i form av tilskudd. Å avskaffe kontrollgebyret vil derfor være et godt stimulerings tiltak og et godt forenklingstiltak.

Handlingsplan må på plass

Riksrevisjonen påpeker i sin rapport at det ikke har vært noen klar tidsplan og oppfølging for å sikre måloppnåelse. Forslagsstilleren mener det er på tide å utvikle en samlet strategi og øremerke midler til forskning på økologisk produksjon og forbruk i Norge. Dette forutsetter at det utarbeides en tydelig handlingsplan som fastsetter hvem som skal gjøre hva og når – og at det avsettes tilstrekkelige ressurser. Det må også være en tidfestet plan for oppfølging underveis, for å sikre at målene nås. Uten en slik konkret handlingsplan vil en utsettelse av målene etter forslagsstillerens mening bli ren ansvarsfraskrivelse.

Styrket satsing på forskning, utvikling og utdanning i økologisk landbruk

Riksrevisjonen fastslår i sin rapport at det satses for lite på forskning innen økologisk produksjon. Det er for lite samordning, og det mangler strategisk retning. Midlene til forskning over jordbruksavtalen har

ingen særskilt innretning knyttet til økologisk produksjon.

Forslagsstilleren mener at en betydelig større andel av midlene som avsettes til forskning over Landbrukets utviklingsfond, bør gå til forskning knyttet til økologisk jordbruk. Formålet bør være å utvikle økologiske produksjonsmetoder og å styrke overføringsverdien til konvensjonelt landbruk. Samtidig bør regjeringen sørge for at det tilbys et helhetlig undervisningstilbud i økologisk landbruk på flere utdanningsinstitusjoner enn i dag og øke andelen av dagens agronomutdanning som er rettet mot økologisk landbruk.

Forslagsstilleren vil understreke at hele landbrukspolitikken skal ha samme målsettinger som økologisk produksjon, nemlig lavere klimagassutslipp, minimering av bruk av kunstgjødsel og sprøytemidler og stans i utarming av jord, stans i tap av biologisk mangfold, økt ressurseffektivitet og bedre dyrevelferd. Andelen heløkologisk jordbruk er viktig delvis for å være i front av denne utviklingen og delvis for å utvikle synergieffekter, teknologi, metoder og markeder som kan legge til rette for at også det konvensjonelle landbruket hever miljøstandarden.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en egen sak om hvilke tiltak den vil gjennomføre for å innfri Stortingets vedtak om minst 15 pst. økologisk produksjon og forbruk innen 2020, og en tidsplan med ansvarfordeling for gjennomføringen.
2. Stortinget ber regjeringen endre innretningen på jordbruksoppgjørene for å sikre økt omlegging til og produksjon av økologisk mat, herunder økte produksjonstilskudd for økologisk drift inkludert økt grovfôrtilskudd, samt en vesentlig økning av utviklingsmidlene til økologisk landbruk.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at minst 15 pst. av matforbruket i offentlig sektor er økologisk i løpet av 2017 og minst 30 pst. innen 2020.
4. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en flerårig markedsføringskampanje for å øke kunnskapen om og etterspørselen etter økologisk mat.
5. Stortinget ber regjeringen fjerne kontrollgebyret for økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter fra og med 2017.
6. Stortinget ber regjeringen avvike merverdiavgiften på økologiske matvarer.
7. Stortinget ber regjeringen i den varslede landbruksmeldingen utrede muligheten for omstillingsprogrammer som tar sikte på å etablere større sammenhengende områder med økologisk produksjon som kan forenkle distribusjonen og styrke lokale merkevarer.
8. Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å sette et krav om at avansen som tas i butikken på økologiske varer, ikke er høyere enn avansen på tilsvarende konvensjonelle varer.
9. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre en kompensasjon for økonomisk tap ved omlegging til økologisk drift som minst tilsvarer nivået på omleggingstilskuddet, for eksempel ved å gjøre arealtilskuddet som er etablert for 2. og 3. karensår gjeldende fra og med 1. karensår.
10. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med næringen vurdere hvordan dyrevelferd og miljøstandard for økologisk jordbruk kan videreutvikles som spydspiss for landbruket.
11. Stortinget ber regjeringen arbeide for at en økt andel av midlene som avsettes til forskning over Landbrukets utviklingsfond, går til forskning knyttet til økologisk jordbruk og øremerkes til dette formålet.
12. Stortinget ber regjeringen sørge for at det gis et helhetlig undervisningstilbud i økologisk landbruk på flere utdanningsinstitusjoner enn i dag og øke andelen av dagens agronomutdanning som er rettet mot økologisk landbruk.

14. juni 2016

